

het verhaal

Discipline, excellentie en ambitie: deze Britse scholen zijn een voorbeeld voor Vlaanderen

REPORTAGE BIRMINGHAM/EDLESBOROUGH Hoe slaagt een Britse school met erg kwetsbare jongeren erin om leerlingen op topuniversiteiten te krijgen? En hoe keerde de slechtste school van Engeland in drie jaar het tij? Het Vlaamse onderwijs is behalve benieuwd ook jaloers. "We hebben een metamorfose nodig."

Voortdurend krijgen de leerlingen nieuwe woorden aangereikt, zelfs in de les lichamelijke opvoeding. © Madsheid Verbruggen

De school ligt in de meest achtergestelde wijk in Birmingham. Net geen vier op de vijf leerlingen spreken thuis een andere taal. © Madsheid Verbruggen

De leerlingen dragen een schooluniform, hoofddoeken zijn toegelaten, je kunt er veel leren en er is een *breakfast club*. Toch gingen 25 Vlaamse directeurs en leraren-opleiders deze week om een heel andere reden naar twee Engelse scholen kijken. Ze gingen op bezoek om de impact van een ijzersterk en ambitieus curriculum te bestuderen.

De keuze van de scholen was niet min. Ze bezochten een van de beste en een van de - tot voor kort - slechtste basisscholen van Engeland. St. Matthew's in Birmingham is de school van de inspirerende directeur Sonia Thompson. De klassen hangen vol handgeschreven papieren, de leerlingen groeten elkaar in de gang en de bibliotheek bulkt van de mooie boeken. De school met erg kwetsbare kinderen werkt al dertien jaar hard op discipline en kennis en scoort outstanding op elk vlak in de rapporten van de Britse onderwijsinspectie Ofsted.

Edlesborough Primary Academy is pas drie jaar geleden met een kennisrijk curriculum gestart. Dat was geen vrije keuze. De school kreeg de stempel *inadequate* of ontoereikend, en werd afgekraakt door de inspectie. Je concentreren was er onmogelijk, het personeel raakte gefrustreerd, leerlingen scoorden slecht op lezen en er werden bijzondere lage verwachtingen gesteld. De school kreeg in de lokale krant de titel "slechtste school van Engeland". Ouders haalden hun kinderen weg, personeel vertrok. De school werd gedwongen om in een traject te stappen met een bestuur dat een rijk curriculum implementeerde. In drie jaar tijd klom ze van ondermaats naar goed.

Beide scholen werken hard op drie aspecten die de afgelopen twintig jaar in Vlaanderen vaak als te vanzelfsprekend werden beschouwd: gedrag, kennis en didacticiteit. "Dat zijn drie fundamenteën in het onderwijs waar zowel leerlingen als leerkrachten van profiteren", zegt Tim Surma, die aan het hoofd staat van het Expertisecentrum Onderwijs en Leren, verbonden aan de Thomas More hogeschool. Het centrum bracht Vlaamse scholen samen, die dezelfde weg willen bewandelen. Ook de lerarenopleiding van Thomas More - die grondig hervormd wordt - kwam mee.

"Drie, twee, één ... draai"
De werking van de twee Engelse scholen is opmerkelijk en bewonderenswaardig. "Dit gaan mijn leerkrachten nooit geloven", zegt Michiel Pepermans, directeur in Duffel, als hij door de schriften van leerlingen bladert.

De scholen verschillen in heel wat opzichten van een doorsnee Vlaamse school. Het gedrag van de leerlingen springt het meest in het oog. In de klassen zitten der-

tig kinderen dicht op elkaar in rijtjes van zes. En toch is het rustig. De leerlingen zwijgen als iemand aan het woord is en kijken de spreker aan. Bekeerdheid en dankbaarheid zijn kernwaarden. Beide scholen hebben daarom heldere afspraken van wat er precies van leraren en leerlingen verwacht wordt. "Dat schept duidelijkheid en structuur", zegt Thompson. "Als je regels goed omschrijft, kun je er mensen op aanspreken."

Het strakke klasmanagement valt op. Bij de vertaling van een Latijnse zin moeten de leerlingen van het vijfde leerjaar per twee in gesprek gaan. De juf geeft hen dertig seconden. Na de aftelling "drie, twee, één ... draai", maken de leerlingen een kwartslag. Na een nieuwe aftelling "drie, twee, één ... discussieer", breekt een orkaan van lawaai los. Stipt dertig seconden later klappt de leraar in de handen. De leerlingen vallen in, daarna wordt de klas muitsil.

"Met nieuwe leerkrachten werken we altijd eerst opgedrag", legt Thompson uit. "Dat is een voorwaarde om tot goed lesgeven te komen." Ook in Edlesborough zijn de kinderen nog steeds spontaan, maar muitsil als de juf iets toont aan het bord. Sancties worden er amper gegeven, benadrukken ze.

Bij de focus op gedrag hoort een nuance. De extremen worden niet opgezocht. De scholen zijn streng en gedisciplineerd, maar militaristisch komt het niet over. "Op voorhand had ik wel wat schrik. Ik dacht dat er een overdreven focus op discipline zou liggen en dat het militaristisch ging overkomen. Maar ik ben gerustgesteld door wat ik hier zie", zegt lerarenopleider Tine Van Houtven.

Eerste vrouw in de ruimte

Een tweede speerpunt is de rijkdom aan kennis. De scholen kiezen bewust voor een ambitieus en kennisrijk curriculum. Ze leggen de lat hoog voor alle vakken, van

"Sommige mensen dachten echt dat we de kinderen niet graag zien. Of dat we robots wilden opleiden. Maar ik sta versteld hoeveel kinderen absorberen"

Jenny Peel
Directeur Primary Academy in Edlesborough

In de klassen zitten dertig kinderen dicht op elkaar in rijtjes van zes. En toch is het rustig. De leerlingen zwijgen als iemand aan het woord is en kijken de spreker aan. © Vrt

wiskunde tot godsdienst. Leerlingen moeten data en historische figuren kennen. Voortdurend leren ze nieuwe woorden aan. Zelfs de les lichamelijke opvoeding begint in de klas: leerlingen krijgen basketbalten aangereikt en info over LeBron James en Michael Jordan, voor ze de turnzaal ingaan.

Het curriculum is doordacht en spiraalvormig opgebouwd. Kennis komt over de jaren heen terug. Valentina Teresjkova, de eerste vrouw in de ruimte, komt in de kleuterklas al aan bod en duikt jaren later in het thema Koude Oorlog opnieuw op. Even belangrijk daarbij is herhaling. Zowel binnen eenzelfde les, als over lessen heen, worden woorden, begrippen en inzichten herhaald.

Voor de Vlaamse context zit de grootste shift wellicht in het kleuteronderwijs. Overal zijn er kleine, slimme didactische zaken toegevoegd in de klas. Buiten helpt een juf aan een tafeltje kleutertjes te leren tellen via magneetjes. Binnen ligt een mat die lijkt op een schaakbord, zodat kinderen mooi gerangschikt kunnen zitten. Opeenvolgende prikborden aan de muur staat de kunstenaar van de week, Jackson Pollock, en in de klas staan dertig stoelen aan kleine tafels. "Tegen het einde van de kleuterklas moet iedereen zelfstandig kunnen zitten en alleen een taak uitvoeren", legt de juf uit.

"Aan het einde van de kleuterjaren staan ze op sommige vlakken verder dan onze leerlingen in het eerste leerjaar", zegt Sofie Lemare van de basisschool van Eine. Ook Elkie Lefèvre, hoofd van de baschool lager onderwijs van Thomas More in Mechelen, ziet veel potentieel. "Het valt op dat hier wordt gekozen voor brede basisonderwijs. Iedereen krijgt dezelfde instructies en verwerkingsopdrachten, terwijl wij misschien té vlug met differentiatie aan de slag gaan."

De Britse scholen sturen bovendien voortdurend hun curriculum bij, onder meer om het zo inclusief mogelijk te maken. In de les geschiedenis komt behalve de Tweede Wereldoorlog ook de intellectuele rijkdom van Bagdad in de negende eeuw aan bod. In aardrijkskunde is er aandacht voor Japan, China en Afrika - thema's die niet in

"We aanvaarden geen middelmatigheid en willen sociale mobiliteit creëren. Leerlingen moeten hun vleugels kunnen uitslaan. Daar gaat het om in onderwijs. Iedereen verdient een sterke start"

Sonia Thompson
Directeur St. Matthew's in Birmingham

het Britse curriculum staan. En na *The chronicles of Narnia* lezen leerlingen het boek *Amazing muslims who changed the world*.

Honderd boeken

Een laatste eyecatcher: leerlingen schrijven veel. Met een mooi handschrift, in mooie volzinnen in lege schriften. Er zijn geen hand- of werkhokken te vinden op school. En ook leraren schrijven. In elke klas zijn er witborden of papieren bladen met samenvattingen, woordenschat of schema's. "Ik wil niet zeggen: het is zoals vroeger. Maar bij ons zie je dit nog zelden", zegt Lefèvre.

In beide scholen merk je ook de centrale plaats van taal. Iedere les is een taalles. Overal is er aandacht voor woordenschat. Leerlingen in Edlesborough schrijven in het derde jaar een essay over ecologie. Zelfs in wiskunde zie je dat de leraar consequent veel aandacht schenkt aan de vraagstelling bij een oefening. Impliciet wordt verwacht dat leerlingen en leerkrachten lezers zijn. In de gang in St. Matthews hangt een zelfgemaakte affiche met "de honderd boeken die je moet gekozen hebben voor het zesde leerjaar". En even heilig als het geschreven woord, is het gesproken woord.

Wie in de school in Birmingham rondloopt, vergeet bijna dat het om erg kwetsbare en kansarme jongeren gaat. Want net dat maakt deze school uniek. De directeur bewijst dat torenhoge ambities kunnen en

mogen, ongeacht waar de wieg van het kind stond. De school ligt in de meest achtergestelde wijk in Birmingham. Net geen vier op de vijf leerlingen spreken thuis een andere taal, veertig procent is uit Somalië afkomstig, een kwart heeft een leerstoornis.

"Onze missie is excellentie", zegt Thompson daarover. "We aanvaarden geen middelmatigheid en willen sociale mobiliteit creëren. Leerlingen mogen hier in de wijk blijven wonen. Zeker. Maar ze moeten hun vleugels kunnen uitslaan. En daar gaat het om in onderwijs. Iedereen verdient een sterke start."

De resultaten zijn na dertien jaar duidelijk zichtbaar in Birmingham. Leerlingen worden toegelaten tot de beste colleges. Vorig jaar werd een leerling de landelijke nummer 1 in een competitie, met een essay over het menselijke hart. Verschillen de studenten zitten op universiteiten zoals Warwick of Liverpool.

Toch is niet iedereen fan. De scholen voelen soms tegenkanting. Want wat met het welzijn van de kinderen? Staan ze niet te veel onder druk? Zijn ze niet ongelukkig? Kunnen ze al die kennis wel aan? "Sommige mensen dachten echt dat we de kinderen niet graag zien. Of dat we robots wilden opleiden", zegt Jenny Peel, directeur in Edlesborough. "Ik was zelf ook bang of ze al die informatie wel aan zouden kunnen. Maar na drie jaar sta ik versteld hoeveel kinderen absorberen. We onderschatten zo hard wat kinderen aankunnen. Ze leggen zelfs meer links dan wij vermoeden." Ook in gesprekken met leerlingen valt op dat ze geen probleem maken van de aanpak of het aanbod.

De focus op *evidence informed* onderwijs en een kennisrijk curriculum is in Engeland geen curiosum meer. De Knowledge Schools Trust, die de school in Edlesborough begeleidt, werkt samen met meer dan 320 scholen. Dat heeft de werklust fors verminderd, zeggen de leraren daarover. In Vlaanderen staat die onderwijsaanpak nog in de kinderschoenen. Al is de oprichting van kenniscentrum Leerpunt en de initiatieven van Expertisecentrum Onderwijs en Leren een duidelijke stap in die richting.

De Vlaamse directies zijn heel open over hun gemis: vandaag is er geen leerplan of materiaal in Vlaanderen dat dezelfde ambitie heeft, merken ze. "Wesnakken naar een kennisrijk curriculum dat hoge verwachtingen combineert met een sterkere focus op gedrag", zegt Caroline Van Driessche, algemeen directeur van vijftien katholieke basisscholen in Oude naarde. "Het vraagt veel energie om dit zelf te ontwikkelen en uit te rollen", voegt Maarten Meyer van de gemeentelijke Aha-school in Kontich, toe. Hun scholen zetten de afgelopen jaren al heel wat stappen, en ze zijn volledig overtuigd van het ingeslagen pad.

Leraar als ambacht

De aanwezige scholen zijn hun zoektocht vaak gestart uit noodzaak: de leerresultaten gaan achteruit, de klassen zijn te onrustig of de methodes voldoen niet. "Leerkrachten werken keihard, maar raken toch gefrustreerd", zegt Karlien Tiebout. Ze herkent het vanuit haar periode als leerkracht en directeur in Sint-Jans-Molenbeek, en hoort het ook bij de opstart in scholen die ze nu via Thomas More begeleidt.

De Britse scholen plaatsen verschillende van die frustraties in een ander perspectief. Zo is er amper huiswerk, wordt er in beperkte mate getoetst en is differentiatie een bijzaak. "Je merkt vooral heel hard dat deze scholen van het leraarschap opnieuw een echt ambacht hebben gemaakt", zegt Sven Van Grembergen, directeur van Ursulinen Mechelen. Hij droomt om verdere stappen in die richting te zetten. "Maar daarvoor is er meer nodig. Lerarenopleidingen moeten mee en leerkrachten moeten de meerwaarde zien." Dat zal ook gebeuren, zegt Surma, die optimistisch is. "Niets van wat we hier gezien hebben, is onmogelijk bij ons."

Als de kinderen uit de kleuterklas in Edlesborough het woord "*metamorphosis*" leren kennen tijdens een korte les over de rups en de vlinder, is het gevoel bij de directies unaniem. Een metamorfose, dat is precies wat het Vlaamse onderwijs nodig heeft.

Klaas Maenhout